Llywodraeth Cymru
Welsh Government

www.llyw.cymru

Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru

Dangosyddion ar gyfer Gwobr Ansawdd Genedlaethol Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru

GIG CYMRU NHS WALES
Iechyd Cyhoeddus Cymru
Public Health Wales

Welsh Network of Healthy School Schemes
Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru

Dangosyddion ar gyfer Gwobr Ansawdd Genedlaethol Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru

Cynulleidfa

Cydgysylltwyr Ysgolion Iach Lleol ac ysgolion sy'n cyfranogi mewn cynlluniau ysgolion iach lleol.

Trosolwg

Mae'r canllawiau hyn yn darparu dangosyddion ar gyfer Gwobr Ansawdd Genedlaethol Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru.

Gwybodaeth bellach

Dylid cyfeirio ymholiadau am y ddogfen hon at: Gydgysylltwyr Ysgolion Iach Lleol.

Copïau ychwanegol

Gellir cael y rhain gan: Gydgysylltwyr Ysgolion Iach Lleol.

OGL ISBN digidol 978-1-4734-6752-1 © Hawlfraint y Goron 2016 WG26732

Cynnwys

Gwybodaeth ddefnyddiol 1

Y Broses 2

Mathau o Dystiolaeth 3

Cyfeiriadau 4

Bwyd a Ffitrwydd 5

Iechyd a Lles Meddyliol ac Emosiynol 19

Datblygiad Personol a Pherthnasoedd 31

Defnyddio a Chamddefnyddio Sylweddau 39

Yr Amgylchedd 47

Diogelwch 55

Hylendid 63

Dangosyddion ar gyfer Gwobr Ansawdd Genedlaethol Cynlluniau Ysgolion Iach - Rhwydwaith Cymru

Gwybodaeth ddefnyddiol

Mae'r ddogfen hon yn manylu ar y meini prawf perfformio i ysgolion sy'n cael eu hasesu ar gyfer gwobr ansawdd genedlaethol Cynlluniau Ysgolion Iach – Rhwydwaith Cymru.

Mae'n cydnabod y 7 testun iechyd y dylid eu cwmpasu tra bydd ysgol yn ymwneud â'r cynllun; ac i bob un o'r rhain mae'n nodi agweddau pwysig ar ddull ysgol gyfan yn yr elfennau canlynol o fywyd yr ysgol: Arweiniad a Chyfathrebu, y Cwricwlwm, Ethos ac Amgylchedd a Chynnwys Teuluoedd a'r Gymuned.

Mae'n adeiladu ar ddogfen *Cynlluniau Ysgolion Iach – Rhwydwaith Cymru*, *Canllawiau ar gyfer gweithio gydag ysgolion ar bob cyfnod o'r rhaglen* gan ystyried sawl egwyddor sylfaenol:

- pwysigrwydd cyfranogiad disgyblion ym meysydd craidd bywyd ysgolion sy'n effeithio'n uniongyrchol ar iechyd a lles plant a phobl ifanc ee, addysgu a dysgu, yr amgylchedd, dewis staff, gofal bugeiliol;
- pwysigrwydd dealltwriaeth cymuned yr ysgol gyfan a'i hymrwymiad i weithredu;
- bodolaeth agwedd gadarnhaol tuag at iechyd;
- tegwch;
- cysylltiadau â rhaglenni a pholisïau cenedlaethol a lleol eraill sy'n berthnasol.

Rhoddir enghreifftiau o weithgareddau y gellir eu gweld yn yr ysgol fel tystiolaeth o'r dangosyddion. Nid yw'r rhestrau hyn yn ddihysbydd nac yn rhagnodedig, ond yn gyffredinol, byddai aseswyr yn disgwyl bod o leiaf hanner yr enghreifftiau hyn yn eu lle.

Mewn enghreifftiau o fanylebau/gweithgareddau/tystiolaeth berthnasol, mae (C) yn dangos ei fod yn fwy perthnasol i Ysgolion Cynradd ac mae (U) yn dangos ei fod yn fwy perthnasol i Ysgolion Uwchradd.

Mewn tri achos ceir rhestrau manwl o gamau gweithredu y mae'n rhaid iddynt fod yn eu lle. Mae'r rhain yn gysylltiedig â chamau gweithredu Bwyd a Ffitrwydd sy'n ofynnol yn ôl y rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion; a'r safonau gofynnol ar gyfer hylendid sy'n deillio o *Atal a Rheoli Heintiau ar gyfer Lleoliadau Gofal Plant (0-5 oed) Meithrinfeydd, Gwarchodwyr Plant a Grwpiau Chwarae – Canllawiau Cymru Gyfan*! a *Dysgwch Wers i Germau*!; a safon ofynnol ar gyfer Defnyddio a Chamddefnyddio Sylweddau i adlewyrchu'r gefnogaeth i'r ddeddfwriaeth ar ysmygu.

Ar ben hynny, ystyrir bod iechyd staff yn 'ddatblygiad o weithle sy'n hybu iechyd' o dan Iechyd a Lles Meddyliol ac Emosiynol ac fe'i cysylltir â'r Safon Iechyd Gorfforaethol.

Mae Cynlluniau Ysgolion Iach – Rhwydwaith Cymru yn rhan o Rwydwaith Ysgolion Hybu Iechyd Ewrop (SHE), gan adlewyrchu dull SHE. Mae hefyd yn mynd i'r afael â Saith Nod Craidd Llywodraeth Cynulliad Cymru a Chonfensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn.

Y Broses

Asesir y dangosyddion a restrir isod mewn gwahanol ffyrdd tra bydd ysgol yn ymwneud â Chyfnod 6 y cynlluniau ysgolion iach.

Bydd cydgysylltwyr ysgolion iach yn cydweithio ag ysgolion i baratoi portffolios tystiolaeth[1] gan asesu'r dangosyddion a nodi cynnydd.

Ar ddiwedd cyfnod 6, unwaith y bydd cydgysylltwyr yn fodlon bod yr holl dystiolaeth ar gael, gwahoddir asesydd annibynnol cenedlaethol i asesu'r ysgol trwy edrych ar ddogfennaeth ac ymweld â'r ysgol i dderbyn cyflwyniad gan gyngor yr ysgol neu grŵp disgyblion priodol arall, i gael taith o gwmpas yr ysgol o dan arweiniad disgyblion ac i achub ar y cyfle i siarad â staff yr ysgol. Darperir amserlen arfaethedig cyn yr ymweliad.

Dylai ysgolion sydd wedi gwneud cais i gael eu hasesu'n annibynnol allu dangos yr HOLL ddangosyddion, a bydd aseswyr yn cyfarfod â chydgysylltydd y cynllun ysgolion iach lleol i drafod y dystiolaeth a ddarperir. Yn ystod yr ymweliad â'r ysgol bydd yr asesydd yn chwilio am agwedd ysgol-gyfan at iechyd sydd wedi'i sefydlu a'i deall gan bawb.

Yn ychwanegol at y dangosyddion penodol, bydd yr aseswyr yn disgwyl gweld tystiolaeth o gysylltiadau perthnasol yn cael eu gwneud â fframwaith effeithiolrwydd yr ysgol. Disgwylir y bydd tystiolaeth a ddarperir ar gyfer hunanwerthuso fframwaith effeithiolrwydd yr ysgol yn ymgorffori gwaith ysgolion iach.

[1] Gall tystiolaeth gynnwys polisïau, cofnodion hyfforddiant, prosbectws yr ysgol, adroddiad blynyddol i rieni, llythyrau at rieni, adrannau perthnasol o Gynllun Datblygu'r Ysgol, adroddiad Estyn, amserlenni, cynlluniau gwaith, cylchgronau/cylchlythyrau/gwefan a chofnodion cyngor yr ysgol.

Dim ond ar ôl i ysgol gyrraedd Cyfnod 6 o'r cynllun ysgolion iach lleol, ar ôl 8-9 mlynedd o gyfranogi gweithredol yr eir ati i asesu ar gyfer y Wobr Ansawdd Genedlaethol.

Mathau o Dystiolaeth

Yn ystod asesiad caiff tystiolaeth ei chyflwyno mewn unrhyw un o dair ffordd. Mae gan bob math o dystiolaeth ddilysrwydd cyfartal. Mae pob math o dystiolaeth yn cefnogi ac yn ategu'r lleill. Rhaid cyflwyno o leiaf un darn o dystiolaeth *fesul maen prawf* ac *fesul dangosydd*, ond gall hwn fod ar unrhyw un o dair ffurf. Dylai o leiaf un darn o dystiolaeth **ddogfennol** fod ar gael ar gyfer pob maen prawf. Rhoddir amlinelliad o'r tri math hyn o dystiolaeth isod:

1. **Tystiolaeth a welwyd** – Tystiolaeth a welwyd yw'r hyn y mae'r asesydd yn ei weld yn ystod ei gyfnod yn yr ysgol. Mae'n cynnwys y ddarpariaeth yn ystod yr egwyl ac amser cinio, clwb brecwast, mannau awyr agor etc. Mae cael taith o amgylch yr ysgol yn hanfodol, gan ei fod yn galluogi'r aseswyr i weld a deall sut y mae'r ysgol yn gweithio.

   Yn ystod y daith o amgylch yr ysgol, bydd yr aseswyr yn edrych ar amrywiaeth o agweddau ar fywyd yr ysgol, fel a yw'r athrawon yn esiampl dda i'r plant ai peidio; a yw'r tai bach yn addas (ee a yw drysau'r toiledau'n gyfan, a oes sebon ar gael); y ddarpariaeth yn y ffreutur; a yw hylendid yn cael ei hyrwyddo drwy ddangos posteri golchi dwylo etc. Bydd mynd ar daith o amgylch yr ysgol yn helpu'r asesydd i weld a yw polisïau'r ysgol yn llywio ac yn cefnogi arferion, gan nodi bod yr hyn a welir yn disodli'r polisi ar adegau.

   Gofynnir i ysgolion fod yn hyblyg ynghylch y mannau y gellir ymweld â nhw yn ystod y daith o amgylch yr ysgol. Bydd yr aseswyr yn gofyn am gael ymweld ag amrywiaeth o ardaloedd yn yr ysgol, ac efallai na fydd y rhain yn rhan o'r daith a fwriadwyd i ddechrau, yn arbennig os oes problem wedi codi yn ystod yr asesiad. Er enghraifft, os bydd asesydd yn cael ei dywys i doiledau newydd efallai y bydd yn gofyn am gael gweld 'hen' doiledau yn yr ysgol hefyd.

2. **Tystiolaeth ddogfennol** – Tystiolaeth ddogfennol fel polisïau, arwyddion, lluniau, gwaith disgyblion, cynlluniau dysgu etc. Mae'r deunydd hwn yn rhoi darlun manwl o sut y mae iechyd a lles yn cael eu diogelu a'u hyrwyddo yn yr ysgol a thrwy'r ysgol. Mae cynnwys y ffeiliau tystiolaeth fel arfer yn cynnwys polisïau, dogfennau'r cwricwlwm, dyfyniadau perthnasol o gynllun gwella'r ysgol a dogfennau perthnasol eraill yn ymwneud â'r ysgol. Gall elfennau penodol o'r dystiolaeth ysgrifenedig fod ar gael i aseswyr i fynd gyda nhw i'w defnyddio wrth ysgrifennu adroddiad am yr asesiad.

3. **Tystiolaeth naratif** – Mae'r math hwn o dystiolaeth yn cynnwys trafodaethau ag unrhyw unigolyn neu grŵp sy'n dylanwadu ar les disgyblion. Bydd aseswyr yn disgwyl siarad â chynrychiolwyr o gyngor yr ysgol a/neu grwpiau disgyblion, aelodau o staff, a'r tîm rheoli, y corff llywodraethu, rhieni, a gweithwyr proffesiynol eraill sy'n ymwneud â'r ysgol ar faterion lles ee heddwas cymunedol lleol, nyrs yr ysgol, cogydd etc. Pan fydd rhanddeiliaid allanol yn dod i mewn i'r ysgol i helpu i ddysgu meysydd pwnc penodol a'u bod yn rhan o'r broses asesu, dylid dangos tystiolaeth o gysylltiadau clir rhwng mewnbwn y person hwnnw a sut y mae'n cyfrannu at y cwricwlwm sy'n cael ei ddysgu.

   Mae tystiolaeth naratif yn rhoi cyfle arall i ddilysu arfer da yr ysgol ac i randdeiliaid gynnig tystiolaeth bellach am sut y mae'r ysgol yn esiampl dda o ysgol iach. Mae aseswyr hefyd yn gallu trafod yn fwy agored unrhyw feysydd diddordeb gyda phobl allweddol sy'n cymryd rhan a chodi unrhyw broblemau a allai fod angen eu hystyried yn bellach.

Cyfeiriadau:

Canllawiau ar gyfer gweithio gydag ysgolion ar bob cyfnod o'r rhaglen, Cynlluniau Ysgolion Iach – Rhwydwaith Cymru, 2008, Llywodraeth Cynulliad Cymru
Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Gofynion a Safonau Maeth) (Cymru) 2013
Cyfarwyddyd ar Atal Heintiau (mewn meithrinfeydd)
Cynllun Gweithredu Blas am Oes, 2008, Llywodraeth Cynulliad Cymru
Canllawiau ar Atal a Rheoli Heintiau mewn Lleoliadau Blynyddoedd Cynnar - Canllawiau Cymru Gyfan (Iechyd Cyhoeddus Cymru 2014)
Atal Heintiau mewn Lleoliadau Addysgol – Canllawiau Cymru Gyfan
Y Safon Iechyd Gorfforaethol *www.healthyworkingwales.com*
Rhwydwaith Ysgolion Hybu Iechyd Ewrop *www.schoolsforhealth.eu*
Saith Nod Craidd Llywodraeth Cynulliad Cymru *http://new.wales.gov.uk/topics/childrenyoungpeople/publications/568736/?skip=1&lang=cy*
Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn *www.unicef.org/crc/*
Cyfarwyddyd Llywodraeth Cymru ar Addysg Rhyw a Pherthnasoedd mewn Ysgolion

Esboniad o D / G / N = Dogfennau / Gweld / Naratif

Bwyd a Ffitrwydd

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Arweiniad a Chyfathrebu				
1. Polisi Bwyd a Ffitrwydd (y broses weithredu wedi'i hadlewrychu ym meini prawf 2-11)	1.1 Polisi yn ei le sy'n dilyn canllawiau cenedlaethol a lleol gyda gweithdrefnau monitro ac adolygu yn eu lle. 1.2 Polisi'n cael cefnogaeth llywodraethwyr ac yn dangos cyfranogiad gan ddisgyblion. Y polisi wedi'i ddatblygu gan gyngor yr ysgol neu weithgor disgyblion.	Bwyd a Ffitrwydd Grŵp Gweithredu ar Faeth yn y Ysgol (SNAG)		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
2. Ymrwymiad i hyfforddiant y staff cyfan ar faterion sy'n gysylltiedig â bwyd a ffitrwydd	2.1 Pob aelod o staff yn derbyn hyfforddiant perthnasol. 2.2 Mae hyfforddiant wedi dylanwadu ar ymarfer.	Ymgymryd â chyfleoedd i gael cymwysterau ac achredu Sgiliau maeth a bwyd cymunedol Mentrau newydd wedi'u cyflwyno ers yr hyfforddiant		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
3. Ymwneud â mentrau lleol/cenedlaethol penodol a materion cymdeithasol ac amgylcheddol, ac ymateb iddynt	3.1 Mae ysgolion yn manteisio ar gyfleoedd a gynigir i gael eu cynnwys mewn mentrau lleol a chenedlaethol. 3.2 Dylai ysgolion fod yn gymwys i gael Gwobr Ansawdd Genedlaethol os ydynt yn cymryd rhan yn elfen graidd Cynllun Gwên, gyda phlant 3-5 oed yn brwsio'u dannedd 5 gwaith yr wythnos. Fel lleiafswm, bydd hyn yn cynnwys plant y dosbarthiadau Meithrin a Derbyn, ond gall gynnwys plant Blwyddyn 1 hefyd	Cystadlaethau'r Urdd Cydweithfa fwyd Cymru'n Coginio/ *Get Cooking* Mentrau iechyd y geg ee Wythnos Wenu Genedlaethol; Cynllun Gwên Diwrnodau/digwyddiadau hyrwyddo bwyd iach Caffael lleol Ailgylchu lleol Defnyddio cynnyrch Masnach Deg priodol. Addysg Gorfforol a Chwaraeon mewn Ysgolion Campau'r Ddraig/Clwb 5x60 30,40,50 (C) Bws Cerdded (C) *Top Start* (C) Symud y Dosbarth! (C) Digwyddiadau pontio Brecwast am ddim Beiciwch hi Wythnos Cerdded i'r Ysgol		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cwricwlwm				
4. Bwyd a Ffitrwydd wedi'u cynnwys yn y Cyfnod Sylfaen, y Cwricwlwm Cenedlaethol ac ABCh	4.1 Mae cynlluniau gwaith yn adlewyrchu polisïau ac yn nodi cysylltiadau trawsgwricwlaidd â gweithgarwch corfforol, iechyd y geg a maeth, gan gynnwys y cysylltiadau rhwng bwyd a ffitrwydd ac iechyd a lles meddyliol ac emosiynol. 4.2 Mae adnoddau'r cwricwlwm a ddefnyddir yn adlewyrchu'r canllawiau cyfredol. 4.3 Mae'r ysgol yn ymrwymedig i ddarparu 2 awr yr wythnos o addysg gorfforol uchel ei safon i bob disgybl. 4.4 Mae negeseuon cyson yn cael eu darparu ac mae negeseuon cymysg yn cael eu hosgoi ynglŷn â deiet, iechyd y geg a gweithgarwch corfforol ee, trwy beidio â defnyddio ymgyrchoedd hyrwyddo, cynhyrchion brand neu fwyd a diod afiach fel gwobrau.	Ymarfer sy'n gysylltiedig ag iechyd Cynlluniau gwobrwyo priodol Trosolwg o ble y mae bwyd a ffitrwydd yn cael eu gweithredu wrth gynllunio ac yn y cwricwlwm		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
5. Mae dysgu y tu allan i oriau ysgol yn ymgorffori sgiliau a gweithgareddau bwyd a ffitrwydd	5.1 Amserlen weithgareddau eang yn ei lle, sy'n briodol i bob disgybl yn yr ysgol.	Cynlluniau gwobrwyo priodol Clybiau coginio ee, Cymru'n Coginio/ *Get Cooking*/Coginio ar arian bach Cysylltiadau â chlybiau chwaraeon lleol		
	5.2 Mae negeseuon cyson yn cael eu darparu ac mae negeseuon cymysg yn cael eu hosgoi ynglŷn â deiet, iechyd y geg a gweithgarwch corfforol ee, trwy beidio â defnyddio ymgyrchoedd hyrwyddo, cynhyrchion brand neu fwyd a diod afiach fel gwobrau.	Mae snaciau/diodydd, pan cânt eu darparu, yn cefnogi'r Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Ethos ac Amgylchedd yr Ysgol				
6. Cyfranogiad Disgyblion	6.1 Tystiolaeth o enghreifftiau o fentrau bwyd a ffitrwydd lle y mae disgyblion yn cyfranogi'n weithredol. 6.2 Tystiolaeth bod disgyblion yn cael eu cynnwys wrth werthuso camau gweithredu. 6.3 Tystiolaeth bod disgyblion yn cyfranogi mewn trafodaethau ag arlwywyr ynglŷn â darparu bwyd ysgol.	Grŵp Gweithredu ar Faeth yn yr Ysgol Gwasanaethau Bwyd a Ffitrwydd yn yr Ysgol Newid yn narpariaeth bwyd Cynllunio pecynnau bwyd iach Mabolgampau A oes mwy o ddisgyblion yn defnyddio gwell cyfleusterau/ darpariaeth		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
7. Cyfranogiad Staff	7.1 Tystiolaeth bod pob aelod o staff yn cymryd rhan mewn rhaglenni a mentrau ac yn/neu'n eu cefnogi.	Gweithgareddau corfforol a gweithgareddau bwyd ar gael i bob aelod o staff Staff a disgyblion yn yfed dŵr ac yn bwyta ffrwythau *Race for life*		
8. Amgylchedd, ethos a chwricwlwm anffurfiol yr ysgol	8.1 Mae'r ysgol yn darparu amgylchedd lle yr ystyrir bod bwydo ar y fron yn arferol. 8.2 Anogir yr holl staff i ddangos ymddygiadau sy'n gyson â'r polisi bwyd a ffitrwydd ee, yfed dŵr, bwyta ffrwythau, cyfranogi yng nghlwb 30/40/50.	Cynllun cyfeillgar i fabanod UNICEF UK www.unicef.org.uk/BabyFriendly/ Doliau ddim wastad â photeli Ailgylchu Compostio Gardd lysiau/rhandir Cynllun brwsio dannedd (C) Cynlluniau gwobrwyo priodol Marciau a pharthau yn y buarth chwarae (C) Cynllun cyfeillio yn y buarth chwarae (C) Chwarae gweithredol (C) Gemau traddodiadol y buarth chwarae (C) Mynediad i ardaloedd agored		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	8.3 Mae'r amgylchedd yn annog gweithgarwch corfforol.	Bws cerdded (C) Rheseli beiciau (a ddefnyddir yn aml) Llwybrau gweithgareddau/ ffitrwydd Offer yn y buarth chwarae Gallu cael dŵr am ddim Gwneud gwelliannau		
	8.4 Mae'r ffreutur/ystafell fwyta yn amgylchedd cymdeithasol a dymunol.	Systemau archebu o flaen llaw Mynd fesul tipyn Eistedd gyda ffrindiau p'un a ydynt yn cael cinio wedi'i goginio/pecyn cinio		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	8.5 Trefnir amser cinio i adael digon o amser i bob disgybl ddewis a bwyta prydau o fwyd mewn amgylchedd gwâr gyda chyn lleied o giwio ag sy'n bosibl. 8.6 Mewn ysgolion uwchradd mae mesurau yn eu lle i annog disgyblion i aros ar y safle ac i ddefnyddio'r cyfleusterau'n effeithiol. 8.7 Mae gwybodaeth ar gael i rieni ynglŷn â hawl i gael prydau ysgol am ddim ac mae'r ysgol yn mynd ati i annog disgyblion i'w derbyn. Mae mesurau yn eu lle i atal rhag stigmateiddio disgyblion sy'n derbyn prydau ysgol am ddim. 8.8 Mae polisi bwyd yr ysgol yn amlwg ar deithiau ysgol.	Mwy o fannau gweini/bwyta Gwerthu bwydydd iach mewn peiriannau Cyfyngiadau ar fynd oddi ar y safle Cyfleusterau ar-lein i lenwi ffurflenni Dim gwahaniaethu yn y ffreutur rhwng y rheini sy'n talu a'r rheini sydd â hawl cael pryd ysgol am ddim *Croesgyfeirio â dangosydd 7.2 Datblygiad Personol a Pherthnasoedd*		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cynnwys Teuluoedd a'r Gymuned				
9. Cynnwys teuluoedd a'r gymuned	9.1 Mae rhieni/gofalwyr yn cael eu hysbysu'n gyson ac yn deall pwysigrwydd polisi ar faeth da a gweithgarwch corfforol iddyn nhw ac i'r disgyblion.	Nosweithiau Rhieni Ffeiriau iechyd Ymweliadau â ffermydd Pecynnau bwyd		
	9.2 Mae'r ysgol yn cynnig y cyfle i deuluoedd a'r gymuned ehangach i gael eu cynnwys mewn gweithgareddau sydd ar y cwriciwlwm neu heb fod ar y cwricwlwm sy'n gysylltiedig â bwyd a ffitrwydd ac i gyfrannu atynt os yw'n berthnasol.	Cymryd rhan mewn diwrnodau coginio, mabolgampau		
	9.3 Mae cysylltiadau'n cael eu gwneud â sefydliadau cymunedol lleol, clybiau chwaraeon a busnesau i gefnogi'r agenda bwyd a ffitrwydd.	Archfarchnadoedd/siopau bwyd lleol Bwytai/Cogyddion Chwaraeon a hamdden Parciau lleol		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
10. Ymwneud a chydweithredu ag asiantaethau statudol a gwirfoddol ac unigolion y tu allan i'r ysgol	10.1 Mae asiantaethau, clybiau ac unigolion allanol priodol yn cefnogi ac yn ategu datblygiad polisïau, rhaglenni a'r cwricwlwm. 10.2 Mae unrhyw gyfraniad yn cael ei gynllunio, yn cydymffurfio â pholisïau, yn cael ei integreiddio, yn cael ei werthuso ac mae camau dilynol yn cael cymryd ar y gwaith.	Cysylltiadau â chlybiau lleol Gweithgareddau hyrwyddo gweithgarwch corfforol Chwaraeon Cymru Dietegwyr iechyd y cyhoedd/ staff Blas am Oes Gwasanaeth arlwyo ysgolion Cynllunio'r cwricwlwm		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Darparu bwyd a diod				
11. Darparu bwyd a diod	11.1 Mae'r holl fwyd a diod a gynigir trwy gydol y diwrnod ysgol yn gyson â Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion (Gofynion a Safonau Maeth) (Cymru) 2013 ('Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion'). 11.2 Mae dŵr ar gael am ddim ac mewn lleoliad addas (nid yn y toiledau) ac mae'r ysgol yn mynd ati i hyrwyddo yfed dŵr. 11.3 Ffrwythau ffres, llysiau dŵr a llaeth yw'r unig eitemau a gynigir yn ystod amseroedd egwyl ysgolion cynradd. 11.4 Mae'r ysgol yn mynd ati i annog darparu pecynnau bwyd iach trwy roi gwybodaeth i ddisgyblion a rhieni.	Siop ffrwythau yn yr ysgol Cynllun dŵr ar y ddesg Cynhyrchion Masnach Deg priodol Cynllun llaeth am ddim ac â chymhorthdal Menter Brecwast am Ddim mewn Ysgolion Cynradd (C) Diwrnodau/digwyddiadau hyrwyddo bwyd iach *Clued up on Food* Trafod bwydo ar y fron yn y cwricwlwm (U) Plât Bwyta'n Iach Chwarae i ddysgu Siop yn yr ysgol Mentro Masnach Deg		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	11.5 Mae peiriannau gwerthu'n cydymffurfio â'r canllawiau yn 'Dewis Gwerthu Iach' a Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion. 11.6 Mewn ysgolion lle yr hyrwyddir cynllun Menter yr Ifanc, rhoddir canllawiau i ddisgyblion ynglŷn â phriodoldeb unrhyw fenter fel nad yw yn tanseilio 'Rheoliadau Bwyta'n Iach mewn Ysgolion'. 11.7 Mae ysgolion yn mynd ati i beidio ag annog ymdrechion faniau/ gwasanaethau bwyd sydyn i werthu bwyd i staff neu ddisgyblion yn ystod y diwrnod ysgol, neu'n union cyn dechrau neu ar ôl diwedd y diwrnod ysgol.			

Iechyd a Lles Meddyliol ac Emosiynol

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Arweiniad a Chyfathrebu				
1. Polisïau a Strategaethau Priodol yn eu lle: • Polisi a Strategaeth Gwrth-fwlio • Polisi Rheoli Ymddygiad Cadarnhaol • Polisi/cynllun cydraddoldeb • Diogelu • Polisi profedigaeth • Dogfen hunan-werthuso • Llawlyfr staff, polisi iechyd staff, cenhadaeth a gweledigaeth (y broses weithredu wedi'i hadlewyrchu ym meini prawf 2-11)	1.1 Mae polisïau a strategaethau yn eu lle sy'n dilyn canllawiau cenedlaethol a lleol, sy'n cynnwys disgyblion os yn briodol. 1.2 Mae polisïau a strategaethau'n cynnwys canllawiau cyfeirio clir y mae cymuned yr ysgol gyfan yn ymwybodol ohonynt, gan gynnwys hunangyfeirio at wasanaethau cwnsela. 1.3 Mae gweithdrefnau monitro ac adolygu yn eu lle. 1.4 Mae'r llywodraethwyr yn cefnogi'r polisi.	Ymddygiad da yn amlwg o gwmpas yr ysgol		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
2. Ymrwymiad i hyfforddiant ysgol gyfan ar faterion iechyd a lles meddyliol ac emosiynol	2.1 Mae'r athrawon a'r holl staff yn derbyn hyfforddiant perthnasol. 2.2 Mae hyfforddiant wedi dylanwadu ar arfer.	Diogelu Cwnsela Gwerthoedd Grŵp anogaeth Amser cylch Rheoli ymddygiad cadarnhadol Mentrau wedi'u cyflwyno ers i'r strategaethau hyfforddi fod yn eu lle		
3. Ymgysylltu â mentrau lleol/cenedlaethol penodol a materion amgylcheddol a chymdeithasol, ac ymateb iddynt	3.1 Mae ysgolion yn manteisio ar gyfleoedd a gynigir i ymwneud ag amrywiaeth o fentrau lleol/cenedlaethol. 3.2 Mae ysgolion yn dangos hyblygrwydd yn y rhaglen astudio i ymateb i faterion a nodir yn lleol.	Mentrau gwrth-fwlio Gwasanaeth Cwnsela yn yr Ysgol Diwrnod Iechyd Meddwl Dulliau therapiwtig megis therapi chwarae, therapi cerddoriaeth neu therapi drama Grwpiau anogaeth Grwpiau cefnogi disgyblion Rhaglenni rhianta Ymateb i arolygon Gweithredu yn unol â chyngor gan weithiwr iechyd proffesiynol Angen penodol wedi'i nodi		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cwricwlwm				
4. Iechyd a lles meddyliol ac emosiynol wedi'u cynnwys yn y Cyfnod Sylfaen, y Cwricwlwm Cenedlaethol ac ABCh	4.1 Mae cynlluniau gwaith a chynlluniau gwersi yn nodi amrywiaeth o agweddau ar iechyd a lles meddyliol ac emosiynol, gan adlewyrchu'r polisi penodol. 4.2 Mae adnoddau'r cwricwlwm a ddefnyddir yn adlewyrchu canllawiau cyfredol.	Cwricwlwm ABCh Agweddau cymdeithasol ac emosiynol ar ddysgu (SEAL) Rhaglenni anogaeth		
5. Mae dysgu y tu allan i oriau ysgol yn ymgorffori gweithgareddau sy'n gynhwysol ac sy'n hyrwyddo mwy o hunan-barch a lles	5.1 Mae amserlen eang o weithgareddau yn ei lle, sy'n briodol i bob disgybl yn yr ysgol.	Clwb pyramid Rhestr o glybiau/ gweithgareddau		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Ethos ac Amgylchedd yr Ysgol				
6. Cyfranogiad disgyblion	6.1 Mae gan yr ysgol gyngor ysgol effeithiol sy'n cadw at ganllawiau cenedlaethol. 6.2 Mae disgyblion eraill yn dylanwadu ar gyfarfodydd cyngor yr ysgol ac mae cynnwys y cyfarfodydd yn cael ei ledaenu iddynt ee, trwy gynghorau dosbarthiadau. 6.3 Mae'r disgyblion yn cyfranogi'n weithredol ym meysydd craidd bywyd yr ysgol sy'n effeithio'n uniongyrchol ar iechyd a lles plant a phobl ifanc ee, addysgu a dysgu, yr amgylchedd, dewis staff, gofal bugeiliol. 6.4 Tystiolaeth bod disgyblion yn ymwneud â gwerthuso camau gweithredu.	Mecanweithiau adborth da gan Gyngor yr Ysgol Proses ddethol ar gyfer cynrychiolwyr y disgyblion Hysbysfwrdd/bwrdd arddangos i Gyngor yr Ysgol Rheolau dosbarth sydd wedi'u trafod Cynlluniau gwobrwyo sydd wedi'u trafod Cynlluniau cyfeillio Hunangyfeirio at gynlluniau cwnsela (U) Llais disgyblion Gwrando ar ddysgwyr Rhaglen Llysgennad		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
7. Cyfranogiad staff	7.1 Tystiolaeth fod pob aelod o staff yn ymwneud â datblygiad iechyd a lles meddyliol ac emosiynol cadarnhaol, ee, trwy gefnogi camau gweithredu ysgol-gyfan megis sancsiynau a gwobrau, ac Amser Cylch.	Rheoli ymddygiad		
8. Amgylchedd, ethos a chwricwlwm anffurfiol yr ysgol	8.1 Mae'r Datganiad Gweledigaeth/Cenhadaeth, y Nodau a'r Prosbectws yn cyfeirio at iechyd a lles meddyliol ac emosiynol y disgyblion a'r staff. 8.2 Mae'r ysgol yn darparu amgylchedd dymunol, diogel a chymdeithasol. 8.3 Mae gan ddisgyblion a staff fynediad at wasanaethau cwnsela.	Pecyn croeso/ymsefydlu i ddisgyblion Rhaglen bontio Cynllun mentora Cyfeillio/ Cyfoedion Amser Cylch Rheolau Aur Amser Aur Blychau awgrymiadau/ pryderon Arwyddion perthnasol Byrddau hysbysebion Arddangosfeydd lliwgar		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	8.4 Cyfeirir disgyblion at wasanaethau priodol.	Childline Gwrth-fwlio Nyrs yr ysgol		
	8.5 Mae gan yr ysgol raglen ymsefydlu ar gyfer staff, llywodraethwyr a disgyblion sy'n cyfleu ethos yr ysgol.			
	8.6 Mae'r ysgol yn cynnig cyfleoedd i staff a disgyblion gael eu cynnwys mewn gweithgareddau i hyrwyddo eu hunan-barch a'u lles hwythau'n ogystal â hunan-barch a lles pobl eraill.	CPA diogel Rheoli perfformiad		
	8.7 Mae'r ysgol yn cefnogi ac yn addysgu disgyblion i ddatblygu sgiliau cyfathrebu a chymdeithasol i'w galluogi i archwilio, mynegi a rheoli eu teimladau ac i empatheiddio ag eraill.	Rheolau'r buarth chwarae Datrys anghydfodau Amer cylch		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cynnwys Teuluoedd a'r Gymuned				
9. Cynnwys teuluoedd a'r gymuned	9.1 Mae rhieni/gofalwyr yn cael eu hysbysu'n gyson ac yn deall pwysigrwydd iechyd a lles meddyliol ac emosiynol iddynt hwythau ac i'w plant.			
	9.2 Tystiolaeth o weithio gyda rhieni i gael agwedd ysgol-gyfan at hyrwyddo materion yn ymwneud ag iechyd a lles meddyliol ac emosiynol.	Tasgau ysgol gartref Gwasanaethau i rieni		
	9.3 Tystiolaeth o ddarparu cyngor i rieni, disgyblion a theuluoedd ar sut i ddelio ag achosion bwlio ac ar weithdrefnau adrodd.	Ymwybyddiaeth o bolisïau a gweithdrefnau Anfon gwybodaeth gartref		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	9.4 Mae'r ysgol yn cynnig cyfleoedd i deuluoedd, llywodraethwyr a'r gymuned ehangach i gael eu cynnwys ym mywyd beunyddiol yr ysgol ac i gyfrannu ato.	Enghreifftiau o gymryd rhan Drws agored		
	9.5 Mae'r ysgol yn cefnogi'r gymuned.	Gwaith elusennol Gweithio gyda'r henoed		
	9.6 Defnyddir arbenigedd rhieni a/neu aelodau o'r gymuned i gefnogi gweithgareddau'r cwricwlwm neu rai nad ydynt yn rhan o'r cwricwlwm.			

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
10. Ymwneud a chydweithredu ag asiantaethau statudol a gwirfoddol ac unigolion y tu allan i'r ysgol	10.1 Mae ysgolion yn ymgysylltu â gwahanol asiantaethau i gefnogi disgyblion a staff ac yn helpu i ddatblygu polisïau, rhaglenni a'r cwricwlwm. 10.2 Mae unrhyw gyfraniad yn cael ei gynllunio, yn cydymffurfio â pholisïau, yn cael ei integreiddio a'i werthuso, ac mae camau dilynol yn cael eu cymryd ar y gwaith.	Swyddog cydraddoldebau Cwnsela Seicolegwyr addysg Rhwydweithiau cefnogi		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Datblygu Gweithle sy'n Hybu Iechyd				
11. Datblygu gweithle sy'n hybu iechyd ac sy'n cydnabod pwysigrwydd cefnogaeth ar gyfer iechyd a lles corfforol, meddyliol ac emosiynol	11.1 Ymgynghorir â'r holl staff a'u cynnwys wrth ddatblygu gweithle sy'n hybu iechyd. 11.2 Rhaglen briodol o hyfforddiant/dysgu a datblygu yn ei lle ar gyfer pob aelod o staff, i gefnogi datblygu gweithle sy'n hybu iechyd. 11.3 Amser CPA sydd wedi'i ddiogelu a man gwaith priodol. 11.4 Mae'r staff yn ystyried bod y cyfleusterau yn ystafelloedd y yn ddigonol.	Safon Iechyd Gorfforaethol Buddsoddwyr mewn Pobl Rheoli straen staff a pholisïau eraill sy'n gysylltiedig ag iechyd Hyfforddiant rheoli straen Diwrnodau iechyd staff Gweithgareddau ffitrwydd staff a chysylltiadau â'r ganolfan hamdden leol Defnyddio Amser Cylch Uchel ei Safon Eitemau ar agenda'r cyfarfod staff Digwyddiadau cymdeithasol i staff Ystafell staff Cyfleusterau te/coffi Cyfleusterau newid		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	11.5 Cyfeirir at wasanaethau priodol ac mae gan staff fynediad at wasanaethau arbenigol gan gynnwys lechyd Galwedigaethol a chwnsela.	Bwrdd hysbysebion staff		
	11.6 Tystiolaeth bod gweithdrefnau yn eu lle i fynd i'r afael â chydbwysedd rhwng bywyd a gwaith.	Polisi lles staff Polisi drws agored Trefniadau gweithio hyblyg Hyd cyfarfodydd staff/ nosweithiau rhieni		

Datblygiad Personol a Pherthnasoedd

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Arweiniad a Chyfathrebu				
1. Polisi Addysg Rhyw a Pherthnasoedd (y broses weithredu wedi'i hadlewyrchu ym meini prawf 2-9)	1.1 Mae polisi yn ei le sy'n dilyn canllawiau cenedlaethol a lleol. Rhaid i ysgolion cynradd ddarparu rhaglen raddedig sy'n addas i oedran y plant, ond ni fydd ysgol yn cael ei chosbi os bydd cyfran uchel o'r rhieni yn tynnu eu plant o'r rhaglen.	Polisi Addysg Rhyw a Pherthnasoedd Croesgyfeirio â pholisïau eraill		
	1.2 Mae'r polisi wedi'i ddatblygu gan weithgor sy'n cynnwys staff a llywodraethwyr yr ysgol.	Rhestr aelodau		
	1.3 Mae'r polisi'n cynnwys canllawiau cyfeirio clir y mae cymuned yr ysgol gyfan yn ymwybodol ohonynt.	Cyswllt amddiffyn/diogelu plant		
	1.4 Mae'r ysgol yn darparu fframwaith clir i'r holl staff sy'n galluogi amgylchedd dysgu diogel, ee, i wahardd digwyddiadau sy'n ymwneud â gwefannau, deunyddiau neu weithgareddau amhriodol.	Polisi rhyngrwyd Cod Ymddygiad Rheolau sylfaenol		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	1.5 Mewn ysgolion, mae ystyriaeth wedi'i rhoi i gynnwys disgyblion hŷn wrth ddatblygu polisi.	Sut mae'r disgyblion wedi cymryd rhan		
	1.6 Lledaenir y polisi i bob aelod o gymuned yr ysgol gan gynnwys rhieni ac ymwelwyr sy'n ymwneud â chyflenwi.	Gwefan Nosweithiau agored Briffio		
	1.7 Gweithdrefnau a pholisïau monitro gyda dyddiad adolygu clir heb fod yn fwy na 3 blynedd.			

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
2. Ymrwymiad i hyfforddiant staff cyfan ar ddatblygu personol a materion sy'n gysylltiedig â pherthnasoedd	2.1 Mae'r holl staff sy'n ymwneud â chyflenwi'r rhaglen yn derbyn hyfforddiant a chefnogaeth benodol ynglŷn â chyflenwi rhaglenni a delio â materion sensitif. 2.2 Mae hyfforddiant wedi dylanwadu ar ymarfer. 2.3 Mae aelod enwebedig o staff yn arwain ar Addysg Rhyw a Pherthnasoedd, ac mae staff yr ysgol yn cymryd rhan yn y gwaith o'i chyflwyno.	Cynlluniau gwersi newydd Dulliau newydd		
3. Ymgysylltu â mentrau lleol/ cenedlaethol, materion amgylcheddol a chymdeithasol, ac ymateb iddynt	3.1 Mae'r ysgol yn dangos hyblygrwydd wrth ymateb i faterion sydd wedi'u nodi yn lleol ac yn genedlaethol.	Clinigau galw heibio (U)) Gwasanaeth cwnsela yn yr ysgol Cynlluniau Cerdyn-C (U) Bod yn ymwybodol o faterion lleol a chenedlaethol Anghenion dysgu ychwanegol		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cwricwlwm				
4. Addysg datblygu personol a pherthnasoedd wedi'i chynnwys yn y Cyfnod Sylfaen, y Cwricwlwm Cenedlaethol ac ABCh	4.1 Mae cynlluniau gwaith yn nodi rhaglen astudio sy'n seiliedig ar sgiliau ac sydd wedi'i datblygu i symud ymlaen trwy'r grwpiau blwyddyn, gan adlewyrchu cyngor ar arfer da, gan gynnwys cenhedlu a genedigaeth yn CA2. 4.2 Mae adnoddau'r cwricwlwm a ddefnyddir yn adlewyrchu canllawiau cyfredol.	Cynlluniau gwaith a chynllunio Defnydd wedi'i gynllunio o'r CD 'Making Sense of Growing Up and Keeping Safe' (C) Defnydd wedi'i gynllunio o'r CD 'Sense, Sex and Relationships' (U) Grwpiau Theatr mewn Addysg Defnyddio cyfoedion fel addysgwyr Rhaglen wedi'i chymeradwyo gan yr Esgobaeth		
Ethos ac Amgylchedd yr Ysgol				
5. Cyfranogiad disgyblion	5.1 Tystiolaeth bod barn disgyblion yn cael ei hystyried ynglŷn â'r hyn a addysgir a sut.	Holiaduron Grwpiau ffocws Taflenni gwerthuso		
6. Cyfranogiad staff	6.1 Mae'r holl staff yn gyfarwydd â pholisi'r ysgol, gan gynnwys canllawiau cyfeirio.			

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
7. Amgylchedd, ethos a chwricwlwm anffurfiol yr ysgol	7.1 Mae'r ysgol yn sicrhau bod amrywiaeth o adnoddau'n hygyrch o fewn yr ysgol ac mae'n darparu gwybodaeth leol a ffynonellau cymorth priodol i ddisgyblion uwchradd. 7.2 Mae'r ysgol yn darparu amgylchedd lle yr ystyrir bod bwydo ar y fron yn arferol.	Clinigau galw heibio (U) Gwasanaeth cwnsela yn yr ysgol Rhestr a manylion gwasanaethau Croesgyfeirio â Dangosydd 8.2 Bwyd a Ffitrwydd		
Cynnwys Teuluoedd a'r Gymuned				
8. Cynnwys teuluoedd a'r gymuned	8.1 Mae rhieni/gofalwyr yn cael eu hysbysu'n gyson ac yn deall pwysigrwydd polisi ar Addysg Rhyw a Pherthnasoedd. 8.2 Mae'r ysgol yn cynnig gwybodaeth trwy ddigwyddiadau sydd wedi'u trefnu, darparu deunydd gwybodaeth neu'n gwahodd rhieni i'r ysgol i edrych ar adnoddau a thrafod rhaglen Addysg Rhyw a Pherthnasoedd.	Adnodd i rieni ar gyfer y CD '*Making Sense of Growing Up and Keeping Safe*' (C) Cynnwys nyrs yr ysgol/ y nyrs deulu Buddsoddwyr mewn Teuluoedd Adborth gan rieni		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	8.3 Mae rhieni/gofalwyr yn cefnogi rhaglen astudio sydd wedi'i chynllunio'n dda. 8.4 Defnyddir arbenigedd rhieni a/neu aelodau o'r gymuned i gefnogi gweithgareddau sy'n rhan o'r cwricwlwm neu rai nad ydynt yn rhan o'r cwricwlwm, os yw hynny'n briodol. 8.5 Mae rhieni/gofalwyr sydd â phryderon yn cael cynnig cyfle i gael cyngor a sgwrs ag unigolyn a enwebir.			

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
9. Ymwneud a chydweithredu ag asiantaethau statudol a gwirfoddol ac unigolion y tu allan i'r ysgol	9.1 Os defnyddir ymwelwyr allanol, mae'r ysgol yn darparu canllawiau clir ynglŷn â defnyddio cyfranwyr gwadd sy'n cydymffurfio â chyngor cenedlaethol/lleol.	Cynnwys nyrs yr ysgol/ y nyrs deulu Grwpiau theatr		
	9.2 Mae asiantaethau ac unigolion priodol allanol yn cefnogi ac yn ategu datblygu polisïau, rhaglenni a'r cwricwlwm, ee, trwy ddarparu adnoddau, a thrwy beidio â bod yn ddarparwr unigol.	Sut y mae cyfraniadau yn cyfoethogi'r cwricwlwm		
	9.3 Mae unrhyw gyfraniad yn cael ei gynllunio, yn cydymffurfio â pholisïau, yn cael ei integreiddio a'i werthuso, ac mae camau dilynol yn cael eu cymryd ar y gwaith.	Cynlluniau gwaith a chynllunio		

Defnyddio a Chamddefnyddio Sylweddau

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Arweiniad a Chyfathrebu				
1. Polisi Ysmygu Polisi Cyffuriau ac Alcohol Polisi Rhoi Meddyginiaethau (gyda'r broses weithredu wedi'i hadlewrychu ym meini prawf 2-10)	1.1 Mae polisïau yn eu lle sy'n dilyn canllawiau cenedlaethol a lleol gan ddangos bod deddfwriaeth gyfredol wedi'i hystyried, gan gynnwys ymrwymiad i diroedd ysgol di-fwg a rhagwahardd defnyddio e-sigaréts ar dir a safleoedd yr ysgol. (Safon Ofynnol).	Arwyddion dim ysmygu wrth y fynedfa Cwmnïau bws a/neu gontractau bysiau Trafnidiaeth ysgol Fel y mae yn y polisi ac yn cael ei gyfleu i ymwelwyr		
	1.2 Mae mecanweithiau yn eu lle i ymateb i ddigwyddiadau ac i adrodd arnynt.	Sut yr ymdrinnir â digwyddiadau Ffurflenni digwyddiadau		
	1.3 Mae'r polisi'n cynnwys canllawiau cyfeirio clir y mae cymuned yr ysgol gyfan yn ymwybodol ohonynt.	Llifsiartiau Rhestr o asiantaethau allanol		
	1.4 Mae gweithdrefnau monitro ac adolygu yn eu lle.	Dyddiadau adolygu		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	1.5 Mae'r llywodraethwyr a'r holl staff yn cefnogi'r polisi.	Cymeradwyo polisïau		
2. Ymrwymiad i hyfforddiant staff cyfan ar faterion sy'n gysylltiedig â sylweddau	2.1 Mae pob aelod o staff yn derbyn hyfforddiant sy'n briodol i'w rôl yn yr ysgol. 2.2 Mae hyfforddiant wedi dylanwadu ar ymarfer.	Mentrau/gweithdrefnau a gyflwynwyd ers yr hyfforddiant		
3. Ymgysylltu â mentrau lleol/cenedlaethol penodol a materion amgylcheddol a chymdeithasol ac ymateb iddynt	3.1 Mae'r ysgol yn manteisio ar gyfleoedd a gynigir i gael ei chynnwys mewn amrywiaeth o fentrau lleol/cenedlaethol. 3.2 Mae ysgolion yn dangos hyblygrwydd yn y rhaglen astudio i ymateb i faterion a nodir yn lleol.	Rhaglen atal ysmygu Rhaglen Graidd yr Heddlu i Gysylltu ag Ysgolion Cymru Gyfan Criw Croch Gweithgareddau Diwrnod Dim Smygu Gwasanaethau rhoi'r gorau i ysmygu		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cwricwlwm				
4. Sylweddau wedi'u cynnwys yn y Cwricwlwm Cenedlaethol, ABCh a'r Cyfnod Sylfaen	4.1 Mae cynlluniau gwaith a ddarperir gan staff yr ysgol yn nodi amrywiaeth o agweddau ar sylweddau, gan adlewyrchu polisi. Mae hyn yn cynnwys tybaco, alcohol, toddyddion a sylweddau cyfreithlon ac anghyfreithlon eraill, meddyginiaethau a nwyddau cartref. 4.2 Mae'r cwricwlwm yn datblygu sgiliau gwrthsefyll pwysau heb eu heisiau gan gyfoedion. 4.3 Mae adnoddau'r cwricwlwm a ddefnyddir yn adlewyrchu canllawiau cyfredol.	ABCh *Talk Health* Grwpiau Theatr mewn Addysg Addysg cyfoedion SEAL Sgiliau Bywyd Lions ASH Cymru		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
5. Dysgu y tu allan i oriau ysgol sy'n cefnogi'r rhaglen a'r polisi sylweddau	5.1 Mae negeseuon cyson yn cael eu darparu ynglŷn â pholisïau sylweddau.	Tripiau ysgol Clybiau ar ôl ysgol		
Ethos ac Amgylchedd yr Ysgol				
6. Cyfranogiad Disgyblion	6.1 Tystiolaeth o enghreifftiau o fentrau lle mae disgyblion wrthi'n cyfranogi. 6.2 Tystiolaeth bod disgyblion yn cael eu cynnwys wrth ddatblygu polisi/strategaeth a gwerthuso.	Rhaglenni addysg cyfoedion Diwrnod Dim Smygu		
7. Cyfranogiad staff	7.1 Tystiolaeth bod pob aelod o staff yn cymryd rhan mewn rhaglenni a mentrau ac yn/neu'n eu cefnogi.	Cysylltiadau trawsgwricwlaidd Staff yn hyrwyddo gweithgareddau ee Diwrnod Dim Smygu		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
8. Amgylchedd, ethos a chwricwlwm anffurfiol yr ysgol	8.1 Mae amrywiaeth o wasanaethau ac adnoddau hygyrch yn yr ysgol ac mae'r ysgol yn darparu gwybodaeth leol briodol i ddisgyblion uwchradd.	Clinigau galw heibio(U) Gwasanaeth cwnsela yn yr ysgol Gwybodaeth ynglŷn â gwasanaethau rhoi'r gorau i ysmygu		
Cynnwys Teuluoedd a'r Gymuned				
9. Cynnwys teuluoedd a'r gymuned	9.1 Mae rhieni/gofalwyr yn cael eu hysbysu'n gyson ac yn deall pwysigrwydd polisi a gwybodaeth ar ddefnyddio a chamddefnyddio sylweddau iddynt hwythau ac i'r disgyblion. 9.2 Mae rhieni/gofalwyr yn cefnogi rhaglen astudio sydd wedi'i chynllunio'n dda.	Gweithdai rhieni aml-asiantaeth Cynnwys nyrs yr ysgol/ y nyrs deulu Gwybodaeth ar y wefan Llythyrau a/neu gylchlythyron yn cael eu hanfon adref		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	9.3 Defnyddir arbenigedd rhieni a/neu aelodau o'r gymuned i gefnogi ac ategu gweithgareddau'r cwricwlwm neu rai nad ydynt yn rhan o'r cwricwlwm os yn briodol.	Heddlu cymunedol Asiantaethau camddefnyddio sylweddau lleol Gwybodaeth broffesiynol		
10. Ymwneudd a chydweithredu ag asiantaethau ac unigolion y tu allan l'r ysgol	10.1 Mae'r ysgol yn darparu canllawiau clir ar ddefnyddio cyfranwyr gwadd yn briodol, sy'n cydymffurfio â chyngor cenedlaethol a/neu leol. 10.2 Mae asiantaethau ac unigolion allanol priodol yn cefnogi datblygu polisïau, cyflawni cynlluniau gwaith, rhaglenni a'r cwricwlwm, ac nid ydynt yn unig ddarparwyr.	Cynnwys nyrs yr ysgol/ y nyrs deulu Gweler y polisi ac adroddiadau damweiniau Asiantaethau allanol yn cyfoethogi cynlluniau gwaith a chynllunio sy'n bodoli eisoes		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	10.3 Mae unrhyw gyfraniad yn cael ei gynllunio, yn cydymffurfio â'r polisi, yn cael ei werthuso ac mae'r gwaith yn cael ei ddilyn.			
Safonau Gofynnol ar gyfer Defnyddio a Chamddefnyddio Sylweddau				
11. Safonau gofynnol ar gyfer defnyddio a chamddefnyddio sylweddau	11.1 Mae ysmygu wedi'i wahardd ar safleoedd a thiroedd yr ysgol. 11.2 Mae e-sigaréts wedi'u cynnwys mewn polisïau ysmygu a chânt eu trin yn yr un modd â chynhyrchion tybaco.			

Yr Amgylchedd

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Arweiniad a Chyfathrebu				
1. Dogfen yn dangos tystiolaeth o agwedd ysgol-gyfan at ofalu am yr amgylchedd (gyda'r broses weithredu wedi'i hadlewyrchu ym meini prawf 2-9)	1.1 Mae gan yr ysgol gyfres o gynlluniau gweithredu yn eu lle i wella'r ysgol a'r amgylchedd ehangach.	Eco-ysgolion Masnach deg ADCDF Cadwch Gymru'n Daclus		
	1.2 Cynlluniau gweithredu wedi'u creu gan weithgor sy'n cynnwys disgyblion, ee, eco-grŵp.	Aelodaeth Cynllun Gweithredu		
	1.3 Mae gweithdrefnau monitro ac adolygu yn eu lle.	Dyddiad adolygu		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
2. Ymgysylltu â mentrau lleol/cenedlaethol penodol a materion amgylcheddol a chymdeithasol ac ymateb iddynt	2.1 Mae ysgolion yn gallu dangos cysylltiadau â gwobrau, rhaglenni a mentrau lleol/cenedlaethol eraill. 2.2 Mae ysgolion yn ymgysylltu â mentrau cymunedol sy'n gwella'r amgylchedd yng nghyffiniau'r ysgol ac yn eu cefnogi.	Eco-ysgolion, Ysgolion gwyrdd, Ysgolion Coedwig, ADCDF, Cynhyrchion Masnach Deg priodol ar gael Llwybrau diogel i'r ysgol Ailgylchu Gerddi/rhandiroedd lleol Casglu sbwriel yn y gymuned Gwella mannau hamdden/ chwarae lleol		
3. Ymrwymiad i hyfforddiant staff cyfan ar faterion amgylcheddol	3.1 Mae pob aelod o staff yn derbyn hyfforddiant perthnasol os yw ar gael sy'n briodol i'w rôl yn yr ysgol. 3.2 Mae hyfforddiant wedi dylanwadu ar ymarfer.	Eco-ysgolion Ysgolion Coedwig ADCDF Dysgu yn yr Awyr Agored Rhoi'r ymarfer ar waith		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cwricwlwm				
4. Gweithgareddau amgylcheddol wedi'u cynnwys yn y Cyfnod Sylfaen, y Cwricwlwm Cenedlaethol ac ABCh	4.1 Mae cynlluniau gwaith yn nodi gweithgareddau amgylcheddol, gan gynnwys cysylltiadau trawsgwricwlaidd, ac yn adlewyrchu cynlluniau gweithredu. 4.2 Mae adnoddau'r cwricwlwm yn adlewyrchu'r canllawiau cyfredol. 4.3 Mae negeseuon cyson yn cael eu darparu/mae negeseuon cymysg yn cael eu hosgoi ynglŷn â materion amgylcheddol.	Cysylltu â 1.1 Cynllunio ADCDF Biniau sbwriel/gwastraff Compost gwastraff ffrwythau Cyfleusterau ailgylchu Cerdded i'r ysgol Beicio		
5. Mae dysgu y tu allan i oriau ysgol yn ymgorffori gweithgareddau amgylcheddol	5.1 Mae amserlen eang o weithgareddau yn ei lle, sydd ar gael i bob disgybl yn yr ysgol.	Clybiau garddio		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	5.2 Mae negeseuon cyson yn cael eu darparu/mae negeseuon cymysg yn cael eu hosgoi ynglŷn â materion amgylcheddol, ee, sicrhau ailgylchu, peidio â defnyddio cwpanau plastig na rhai papur.	Clybiau amser cinio yn gyson â pholisi'r ysgol ar wastraff bwyd, ailgylchu etc		
Ethos ac Amgylchedd yr Ysgol				
6. Cyfranogiad disgyblion	6.1 Tystiolaeth o enghreifftiau o weithgareddau amgylcheddol lle y mae disgyblion yn cyfranogi'n weithredol. 6.2 Tystiolaeth o ddisgyblion yn cymryd rhan yn y broses o werthuso camau.	Gwasanaethau Prosiectau/cystadleuaethau dan arweiniad disgyblion Grwpiau eco yn gwerthuso'r defnydd o ynni		
7. Cyfranogiad staf	7.1 Tystiolaeth bod pob aelod o staff yn cymryd rhan mewn rhaglenni a mentrau ac yn/neu'n eu cefnogi. 7.2 Mae'r holl staff yn cefnogi ymarfer yr ysgol.	Diffordd cyfrifiaduron/ goleuadau Cynlluniau arbed papur		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
8. Amgylchedd, ethos a chwricwlwm anffurfiol yr ysgol	8.1 Mae'r ysgol yn dangos ymrwymiad i sicrhau bod amgylchedd yr ysgol yn ddymunol, yn ddiogel ac yn gymdeithasol. 8.2 Mae'r ysgol yn dangos ymrwymiad i werthoedd datblygu cynaliadwy. 8.3 Mae'r ysgol yn cyfrannu at leihau allyriadau carbon.	Murluniau Cyntedd croesawus Dim graffiti Arwyddion i ymwelwyr Ardaloedd seddau cysgodol Hysbysfyrddau Gwaith disgyblion yn cael ei ddangos Ystafelloedd dosbarth awyr agored Marciau yn y buarth chwarae Rhaglenni ailgylchu Cynlluniau arbed dŵr Cynlluniau arbed ynni Cynlluniau arbed papur Cyfarpar oeri dŵr Poteli ail-lenwadwy Compostio Gerddi/rhandiroedd ysgol Mentrau cerdded a beicio		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cynnwys Teuluoedd a'r Gymuned				
9. Cynnwys teuluoedd a'r gymuned	9.1 Mae rhieni/gofalwyr yn cael eu hysbysu'n gyson ac yn deall pwysigrwydd mentrau amgylcheddol yn yr ysgol.	Adroddiad eco i rieni Cylchlythyron		
	9.2 Mae'r ysgol yn cynnig y cyfle i deuluoedd a'r gymuned ehangach gael eu cynnwys mewn gweithgareddau sy'n gysylltiedig â gwella amgylchedd yr ysgol a chyfrannu atynt.	Codi ysbwriel yn y gymuned Cynlluniau ailgylchu cymunedol		
	9.3 Gwneir cysylltiadau â sefydliadau a busnesau yn y gymuned leol a busnesau i gefnogi gweithgareddau amgylcheddol.	Busnes garddio lleol Gwneud gwelliannau i ardaloedd lleol		
	9.4 Defnyddir arbenigedd rhieni a/neu aelodau o'r gymuned i gefnogi gweithgareddau'r cwricwlwm neu rai nad ydynt yn rhan o'r cwricwlwm os yn briodol.	Clwb Garddio Murluniau/gwaith celf Gwelliannau mewn ysgolion		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
10. Ymwneud a chydweithredu ag asiantaethau statudol a gwirfoddol ac unigolion y tu allan i'r ysgol	10.1 Mae asiantaethau ac unigolion allanol priodol yn cefnogi datblygu cynlluniau gweithredu, rhaglenni a'r cwricwlwm. 10.2 Mae unrhyw gyfraniad yn cael ei gynllunio, yn cydymffurfio â pholisïau, yn cael ei integreiddio a'i werthuso, ac mae camau dilynol yn cael eu cymryd ar y gwaith.			

Diogelwch

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Arweiniad a Chyfathrebu				
1. Polisi Ysgol Ddiogel neu eitemau mewn polisïau eraill, gan gynnwys Polisi a Gweithdrefnau Amddiffyn Plant (DS mae hyn yn ychwanegol at ofynion statudol am bolisi iechyd a diogelwch a fydd yn cael ei fonitro trwy arolygu) (gyda'r broses weithredu wedi'i hadlewyrchu ym meini prawf 2-10)	1.1 Mae polisïau yn eu lle sy'n dilyn canllawiau cenedlaethol a lleol, ac sy'n cwmpasu: amddiffyn plant, diogelwch yn yr haul, diogelwch ar y we, cymorth cyntaf, rhoi meddyginiaeth, diogelwch ar y ffyrdd a diogelwch mewn amgylcheddau eraill sy'n berthnasol i leoliad yr ysgol, ymweliadau addysgol, diogelwch bwyd, diogelwch yn y buarth chwarae, gweithdrefnau a ddiffinnir yn glir i weithwyr sy'n gweithio ar eu pennau eu hunain. 1.2 Mae gweithdrefnau monitro a chofnodi yn eu lle, gan gynnwys asesiadau risg.	Defnydd o ganllawiau a deunyddiau Sunsmart (gan Cancer Research UK) Cefnogaeth ar gyfer rhaglenni brechu Damweiniau a digwyddiadau Dyddiad adolygu		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
2. Ymrwymiad i hyfforddiant ysgol gyfan ar faterion sy'n gysylltiedig â diogelwch	2.1 Mae pob aelod o staff yn derbyn hyfforddiant perthnasol. 2.2 Mae hyfforddiant wedi dylanwadu ar ymarfer.	Cymorth cyntaf Epi pen Diogelwch ar y we Diogelu		
3. Ymgysylltu â mentrau lleol/cenedlaethol penodol a materion amgylcheddol a chymdeithasol ac ymateb iddynt	3.1 Mae'r ysgol yn cael ei chynnwys mewn amrywiaeth o fentrau lleol a chenedlaethol. 3.2 Mae ysgolion yn dangos hyblygrwydd yn eu rhaglen astudio, er mwyn ymateb i faterion sy'n codi'n lleol.	*Kerbcraft* Wythnos Diogelwch ar y Ffyrdd Wythnos Cerdded i'r Ysgol Wythnos Diogelwch yn yr Haul Criw Croch/Dangerpoint *Megadrive* (U) Cymunedau diogel Llwybrau Diogel i'r Ysgol		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cwricwlwm				
4. Diogelwch wedi'i gynnwys yn y Cyfnod Sylfaen, y Cwricwlwm Cenedlaethol ac ABCh	4.1 Mae cynlluniau gwaith a chynlluniau gwersi yn nodi diogelwch, gan gynnwys er enghraifft, diogelwch yn yr haul, diogelwch ar y we, cymorth cyntaf ac amgylcheddau diogel, ac yn adlewyrchu polisi. 4.2 Mae adnoddau'r cwricwlwm a ddefnyddir yn adlewyrchu'r canllawiau cyfredol.	Ambiwlans Sant Ioan Y Groes Goch Medrusrwydd Beicio Ardystio Hylendid Bwyd Diogelwch ar y ffordd Diogelwch personol Rhaglen Graidd yr Heddlu i Gysylltu ag Ysgolion Cymru Gyfan Diogelwch ar y we, CEOP		
5. Mae dysgu y tu allan i oriau ysgol ac ymweliadau addysgol yn ystyried materion diogelwch	5.1 Mae asesiadau risg yn eu lle. 5.2 Mae amrywiaeth o weithgareddau yn eu lle sy'n ystyried materion diogelwch, ee, cymorth cyntaf, hyfforddiant hylendid bwyd, gweithdrefnau ar gyfer ymweliadau addysgol.	Cyswllt ag 1.2 Ambiwlans Sant Ioan Y Groes Goch Medrusrwydd beicio Ardystio hylendid bwyd		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Ethos ac Amgylchedd yr Ysgol				
6. Cyfranogiad disgyblion	6.1 Tystiolaeth bod disgyblion yn cael eu cynnwys wrth gynllunio, gweithredu a gwerthuso camau gweithredu.	Swyddogion iau diogelwch ar y ffyrdd Rheolau'r buarth chwarae		
7. Cyfranogiad staff	7.1 Tystiolaeth bod pob aelod o staff yn cymryd rhan mewn rhaglenni a mentrau ac yn/neu'n eu cefnogi.	Rolau i'r gofalwr a'r glanhawyr Cerdded i'r ysgol Diogelwch yn yr haul		
8. Amgylchedd, ethos a chwricwlwm anffurfiol yr ysgol	8.1 Mae gweithdrefnau yn eu lle i sicrhau diogelwch disgyblion a staff, a chaiff pob aelod o staff a gwirfoddolwyr wiriad CRB.	Loceri ar gyfer bagiau Oergelloedd ar gyfer pecynnau cinio a/neu fwyd a goginir yn yr ysgol Cynllun teithio i'r ysgol Teledu cylch cyfyng/ goleuadau Arddangos gwybodaeth am imiwneiddio Gweithio ar eich pen eich hun		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cynnwys Teuluoedd a'r Gymuned				
9. Cynnwys teuluoedd a'r gymuned	9.1 Mae rhieni/gofalwyr yn cael eu hysbysu'n gyson ac yn deall pwysigrwydd mentrau diogelwch yn yr ysgol.	Llythyrau gartref Hyfforddiant/gwybodaeth i rieni ee diogelwch ar y we, diogelwch ar y ffordd		
	9.2 Gwneir cysylltiadau â sefydliadau a busnesau yn y gymuned leol i gefnogi'r agenda diogelwch, ee, diogelwch ar y ffyrdd.	Heddlu, gwasanaeth tân ac achub, gwyliwr y glannau, RNLI lleol		
	9.3 Defnyddir arbenigedd rhieni a/neu aelodau o'r gymuned i gefnogi gweithgareddau'r cwricwlwm neu rai nad ydynt yn rhan o'r cwricwlwm os yn briodol.	Diogelwch ar y ffordd Diogelwch bwyd		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
10. Ymwneud a chydweithredu ag asiantaethau statudol a gwirfoddol ac unigolion y tu allan i'r ysgol	10.1 Mae asiantaethau ac unigolion allanol priodol yn cefnogi ac yn ategu datblygu polisïau, rhaglenni a'r cwricwlwm, ee, timau diogelwch ar y ffyrdd, nyrsys ysgol/teulu, yr heddlu.	Tîm Diogelu Sustrans		
	10.2 Mae unrhyw gyfraniad yn cael ei gynllunio, yn cydymffurfio â pholisïau, yn cael ei integreiddio a'i werthuso, ac mae camau dilynol yn cael eu cymryd ar y gwaith.	Cynlluniau gwaith/cynllunio		

Hylendid

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Arweiniad a Chyfathrebu				
1. Polisïau a gweithdrefnau hylendid yn eu lle (gyda'r broses weithredu wedi'i hadlewyrchu ym meini prawf 2-11)	1.1 Tystiolaeth o bolisïau a gweithdrefnau yn unol â'r argymhellion yn Cyfarwyddyd ar Atal Heintiau (mewn meithrinfeydd) neu Canllawiau ar Atal a Rheoli Heintiau mewn Lleoliadau Blynyddoedd Cynnar - Canllawiau Cymru Gyfan (Iechyd Cyhoeddus Cymru) (ysgolion cynradd ac uwchradd), sy'n cael eu monitro a'u hadolygu gyda rolau a chyfrifoldebau clir yn cael eu nodi. Mae'r Canllawiau (sy'n cynnwys rhestr wirio o arferion da ar gyfer cyfleusterau toiled) wedi'u hanelu at leoliadau addysgol i ddisgyblion dros 5 oed. Bwriedir i'r ddogfen ddisodli *Dysgwch Wers i Germau*. Mae'r gwaith hwn yn ddilyniant i ddogfen flaenorol *Canllawiau ar Atal a Rheoli Heintiau mewn Lleoliadau Blynyddoedd Cynnar - Canllawiau Cymru Gyfan* (Iechyd Cyhoeddus Cymru 2014) ac mae'n berthnasol i blant dan 5 oed. 1.2 Mae'r llywodraethwyr yn cefnogi'r polisi.	Absenoldeb oherwydd salwch Hylendid potel ddŵr Ymdrin â gollyngiadau Llau pen Golchi dwylo		
2. Ymrwymiad i hyfforddiant staff cyfan ar faterion sy'n gysylltiedig â hylendid	2.1 Mae athrawon a phob aelod o staff yn derbyn hyfforddiant. 2.2 Mae hyfforddiant wedi dylanwadu ar ymarfer.	Tystysgrifau Archwiliadau ar y tai bach Posteri golchi dwylo Arddangos adnoddau/ canllawiau		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
3. Ymgysylltu â mentrau lleol/cenedlaethol penodol a materion amgylcheddol a chymdeithasol ac ymateb iddynt	3.1 Mae ysgolion yn manteisio ar gyfleoedd a gynigir i gael eu cynnwys mewn amrywiaeth o fentrau lleol/cenedlaethol. 3.2 Dylai ysgolion fod yn gymwys i gael Gwobr Ansawdd Genedlaethol os ydynt yn cymryd rhan yn elfen graidd Cynllun Gwên, gyda phlant 3-5 oed yn brwsio'u dannedd 5 gwaith yr wythnos. Fel lleiafswm, bydd hyn yn cynnwys plant y dosbarthiadau Meithrin a Derbyn ond gall gynnwys plant Blwyddyn 1 hefyd. 3.3 Mae ysgolion yn dangos hyblygrwydd i ymateb i faterion a nodir yn lleol.	Cynllun Gwên Wythnos Wenu Genedlaethol Ei Ddal. Ei Daflu. Ei Ddifa. Hyfforddiant hylendid bwyd i ddisgyblion Ymdrin ag achosion ee Ecoli, y frech goch, y ffliw		
4. Hylendid wedi'i gynnwys yn y Cyfnod Sylfaen, y Cwricwlwm Cenedlaethol ac ABCh	4.1 Mae cynlluniau gwaith a chynlluniau gwersi yn nodi materion hylendid. 4.2 Mae adnoddau'r cwricwlwm a ddefnyddir yn adlewyrchu'r canllawiau cyfredol. 4.3 Mae negeseuon cyson yn cael eu rhoi/ynglŷn â hylendid.	Arferion golchi dwylo Disgyblion a staff yn cadw at weithdrefnau hylendid, trin bwyd Storio pecynnau bwyd		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Cwricwlwm				
5. Mae dysgu y tu allan i oriau ysgol ac ymweliadau addysgol yn ystyried materion hylendid	5.1 Mae gweithdrefnau yn unol ag argymhellion yn Cyfarwyddyd ar Atal Heintiau (mewn meithrinfeydd) neu Atal Heintiau mewn Lleoliadau Addysgol – Canllawiau Cymru Gyfan (Iechyd Cyhoeddus Cymru), sy'n cael eu monitro a'u hadolygu.	Clwb coginio Ymweld â ffermydd		
	5.2 Nodir rolau a chyfrifoldebau clir.			
	5.3 Defnyddir cyfleoedd i gynnwys negeseuon cyson am hylendid yng ngweithgareddau dysgu y tu allan i oriau ysgol, ee, mewn clybiau coginio a Menter Brecwast am Ddim mewn Ysgolion Cynradd.	Yn unol â pholisi'r ysgol		
	5.4 Mae negeseuon cyson yn cael eu rhoi/mae negeseuon cymysg yn cael eu hosgoi ynglŷn â hylendid.			

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Ethos ac Amgylchedd yr Ysgol				
6. Cyfranogiad disgyblion	6.1 Tystiolaeth bod disgyblion yn cael eu cynnwys mewn materion hylendid sy'n codi fel rhan o waith arall, ee, siopau ffrwythau yn yr ysgol, dŵr ar y ddesg, a materion a godir gan gynghorau ysgol. 6.2 Tystiolaeth bod disgyblion yn cael eu cynnwys wrth werthuso camau gweithredu.	Gwybodaeth am olchi dwylo a'i effaith Toiledau'r ysgol		
7. Cyfranogiad staff	7.1 Tystiolaeth bod pob aelod o staff yn cymryd rhan mewn rhaglenni a mentrau ac yn/neu'n eu cefnogi.	Dull ysgol gyfan		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
8. Amgylchedd, ethos a chwricwlwm anffurfiol yr ysgol	8.1 Arddangosir canllawiau clir ynglŷn â hylendid lle bo'n briodol, ac mae negeseuon cyson yn cael eu rhoi/mae negeseuon cymysg yn cael eu hosgoi ee, hylendid dwylo, hylendid y gegin, hylendid personol, storio bwyd a diod, siopau ffrwythau yn yr ysgol a storio brwshys dannedd.	Posteri Taith o amgylch yr ysgol Rhestrau gwirio hylendid bwyd		
Cynnwys Teuluoedd a'r Gymuned				
9. Cynnwys teuluoedd a'r gymuned	9.1 Mae rhieni/gofalwyr yn cael eu hysbysu'n gyson ac yn deall pwysigrwydd hylendid da iddynt hwythau a'r disgyblion.	Cylchlythyron Absenoldeb oherwydd salwch		
	9.2 Defnyddir arbenigedd rhieni a/neu aelodau o'r gymuned i gefnogi gweithgareddau sy'n rhan o'r cwricwlwm neu rai nad ydynt yn rhan o'r cwricwlwm, os yw hynny'n briodol.	Gweithwyr iechyd/deintyddol		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
10. Ymwneud a chydweithredu ag asiantaethau statudol a gwirfoddol ac unigolion y tu allan i'r ysgol	10.1 Mae asiantaethau ac unigolion allanol priodol yn cefnogi datblygu polisïau, rhaglenni a'r cwricwlwm, ee, nyrsys ysgol/teulu, gwasanaeth deintyddol cymunedol. 10.2 Mae unrhyw gyfraniad yn cael ei gynllunio, yn cydymffurfio â pholisïau, yn cael ei integreiddio a'i werthuso, ac mae camau dilynol yn cael eu cymryd ar y gwaith.			

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
Safonau Hylendid Gofynnol				
11. Safonau hylendid gofynnol	11.1 Mae toiledau ysgol ar gael bob amser i ddisgyblion a staff a'r rheiny'n doiledau sy'n agored, wedi'u hawyru'n dda, sydd â chloeon sy'n gweithio ac sy'n cael eu glanhau'n rheolaidd. 11.2 Darperir sebon hylif, dŵr cynnes a thywelion papur/sychwyr dwylo yn y toiledau i ddisgyblion a staff. 11.3 Darperir papur toiled yn y toiledau i ddisgyblion a staff. 11.4 Ceir canllawiau ger y cyfleusterau golchi dwylo i ddisgyblion a staff ynglŷn â phryd a sut i olchi dwylo.			

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	11.5 Ceir cyfleusterau gwaredu glanweithiol priodol mewn toiledau i staff a disgyblion benywaidd mewn ysgolion cynradd ac uwchradd. 11.6 Mae toiledau disgyblion yn cael eu monitro'n rheolaidd. 11.7 Mae canllawiau'n cael eu harddangos ynglŷn â hylendid siop ffrwythau'r ysgol ac mae staff/disygblion yn golchi eu dwylo cyn gweini. 11.8 Mae cyfarpar oeri dŵr yn cael ei lanhau a'i gynnal a chadw'n rheolaidd. 11.9 Os oes polisi yn ei le ynglŷn â dŵr ar y ddesg, yna ceir gweithdrefnau clir ar gyfer golchi poteli dŵr.	Contract Rolau a chyfrifoldebau Llythyrau gartref		

Meini prawf	Mae'r dangosyddion isod yn dangos sut y caiff y polisïau eu rhoi ar waith	Enghreifftiau o fanylebau/ gweithgareddau/ tystiolaeth berthnasol	Sylwadau	D / G / N
	11.10 Cynhelir glanweithdra yn yr ystafell staff, ee, y popty micro-don.	Rota golchi llestri		
	11.11 Darperir canllawiau i rieni ynglŷn â diogelwch pecynnau cinio.	Pecynnau cinio iachach, taflen disgyblion iachach		
	11.12 Darperir canllawiau cenedlaethol a lleol i rieni a phob aelod o staff ynglŷn ag absenoldeb oherwydd salwch.	Copi o'r dystysgrif Pa ran o'r ysgol sy'n cael ei hasesu ee y ffreutur, clwb brecwast/clwb ar ôl ysgol		
	11.13 Os yw'r ysgol wedi'i hasesu o dan Gynllun Sgorio Hylendid Bwyd yr Asiantaeth Safonau Bwyd, mae sgôr o 4 neu fwy wedi'i gyflawni.	Beth/pwy sy'n cymryd rhan		
	11.14 Mae'r ysgol yn cymryd rhan yn y Cynllun Gwên, os cafodd wahoddiad i gymryd rhan.	Cyfeirio at 3.2		